

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Завідувач кафедри, доцент

О. Март Олена МАРТИНОВА

«25» серпня 2025 року

«ПОГОДЖЕНО»

В.о. декана факультету ветеринарної
медицини, доцент

Катерина РОДІОНОВА

«26» серпня 2025 року

«ПОГОДЖЕНО»

В. о. проректора з науково-
педагогічної та методичної роботи,

Вячеслав СЕДОВ

«27» серпня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
ОП 07 «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ З ОСНОВАМИ
ОХОРОНИ ПРАЦІ»**

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

другий (магістерський) рівень

(назва рівня вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

21 «Ветеринарія»

(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

211 Ветеринарна медицина

(код та найменування спеціальності)

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Ветеринарна медицина

(назва освітньої програми)

СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ

Факультет ветеринарної медицини

(назва структурного підрозділу)

Робоча програма з освітнього компонента **«Безпека життєдіяльності фахівця з основами охорони праці»** для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійної програми «Ветеринарна медицина» спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

Розробник програми: Москалюк І. В. – кандидат технічних наук, доцент кафедри Інформаційних технологій.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри інформаційних технологій.

Протокол № 1 від «25» серпня 2025 року

Завідувач кафедри Марія Олена МАРТИНОВА

Гарант освітньої програми
Ветеринарна медицина Р Руслан ДУБІН

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма здобувача вищої освіти	Характеристика освітнього компонента
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 21 «Ветеринарія»	денна форма навчання
	Спеціальність: 211«Ветеринарна медицина»	Обов’язкова
	Освітньо-професійна програма:« Ветеринарна медицина»	
Модулів – 2	Освітньо-наукова програма:«Ветеринарна медицина»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		2й
Індивідуальне науково- дослідне завдання - реферат		Семестр
		4й
		Лекції
Загальна кількість годин – денна – 90 год		16
		Семінарські
		14
		Самостійна робота
	60	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача – 4	Рівень вищої освіти: Другий (магістерський) рівень	Індивідуальне завдання:
		-
		Вид контролю: залік

Примітка: Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 30/60

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Предмет вивчення **освітнього компонента** «Безпека життєдіяльності фахівця з основами охорони праці» є система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на забезпечення життя, здоров'я і працездатності у конкретних умовах трудової діяльності, а також з урахуванням можливості виникнення небезпечних ситуацій.

Освітній компонент **«Безпека життєдіяльності фахівця з основами охорони праці»** є обов'язковою для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня освітньо-професійної програми «Ветеринарна медицина».

Мета вивчення освітнього компонента: формування у здобувачів знання у сфері питань охорони праці, безпеки життєдіяльності на підприємстві та побуті. Також мета освітнього компонента полягає в тому, щоб сформувати у людини свідоме й відповідальне ставлення як до питань особистої безпеки так і безпеки тих, хто її оточує, навчити людину розпізнавати й оцінювати потенційні небезпеки, визначати шлях надійного захисту від них, уміти в разі потреби надати допомогу собі та іншим, а також оперативно ліквідовувати наслідки прояву небезпек у різноманітних сферах людської діяльності. Також мета освітнього компонента полягає у формуванні у майбутніх фахівців умінь та компетентності для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі.

Завдання освітнього компонента «Безпека життєдіяльності фахівця з основами охорони праці»:

засвоєння здобувачами вищої освіти основних правил створення безпечних та нешкідливих умов праці на виробництві;

визначення рівня ризику; небезпек життєдіяльності у виробництві і побуті; безпеки життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій;

вивчення здобувачами вищої освіти системи державного управління охороною праці в Україні; основ виробничої санітарії та гігієни праці при застосуванні шкідливих речовин; долікарської допомоги; пожежної безпеки.

У результаті вивчення освітнього компонента здобувач вищої освіти повинен :

знати:

- класифікацію небезпек;
- характеристику небезпечних та шкідливих факторів та принцип їх нормування;
- небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері та побуті;
- небезпеки, що ведуть до надзвичайних ситуацій та заходи зниження їх наслідків;
- БЖД в умовах надзвичайних ситуацій;
- умови праці в сільському господарстві;
- основні законодавчі та нормативні акти з охорони праці;
- систему державного управління охороною праці в Україні;
- організаційні питання охорони праці в Україні;

- основи виробничої санітарії та гігієни;
- гігієну праці при застосуванні шкідливих речовин;
- основи виробничої безпеки;
- вимоги електробезпеки й пожежної безпеки;
- порядок надання першої допомоги потерпілим тощо.

вміти:

- проводити аналіз, прогнозування, профілактику травматизму та професійної захворюваності на виробництві;
- оцінювати обстановку, яка може виникнути в умовах НС;
- впроваджувати заходи зниження небезпечних факторів в умовах надзвичайних ситуацій;
- надавати першу долікарську допомогу потерпілим;
- забезпечувати умови праці на робочих місцях; оцінювати стан умов праці, безпеки виробничих процесів;
- розробляти та впроваджувати заходи щодо поліпшення умов праці та безпеки виробничих процесів;
- здійснювати організаційні та технічні заходи захисту від ураження людини електричним струмом;
- забезпечувати систему пожежного захисту;
- здійснювати вибір необхідних засобів індивідуального захисту залежно від умов праці.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення освітнього компонента «Безпека життєдіяльності фахівця з основами охорони праці» у здобувача вищої освіти формуються:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень, упровадження інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної галузі та професії.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність встановлювати особливості будови і функціонування клітин, тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин різних класів і видів – ссавців, птахів, комах (бджіл), риб та інших хребетних.

ФК 6. Здатність здійснювати відбір, пакування, фіксування і пересилання проб біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.

ФК 10. Здатність розробляти стратегії безпечного, санітарно обумовленого утримання тварин.

ФК 11. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.

ФК 19. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.

ФК 20. Здатність організовувати, здійснювати і контролювати документообіг під час професійної діяльності.

Програмні результати навчання:

РН 12. Знати правила та законодавчі нормативні акти щодо нагляду і контролю виробництва, зберігання, транспортування та реалізації продукції тваринного і рослинного походження.

РН 15. Знати правила зберігання різних фармацевтичних засобів та біопрепаратів, шляхів їх ентерального чи парентерального застосування, розуміти механізм їх дії, взаємодії та комплексної дії на організм тварин.

РН 16. Знати принципи та методи маркетингу і менеджменту ветеринарних засобів і послуг у ветеринарній медицині.

РН 17. Знати правила та вимоги біобезпеки, біоетики та добробуту тварин.

4. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	у тому числі			
	усього	л	сем	с.р.
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності				
Тема 1. Основні поняття та визначення безпеки життєдіяльності	14	2	2	10
Тема 2. Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері та побуті	16	2	4	10
Тема 3. Небезпеки, що ведуть до НС та заходи зниження їх наслідків	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 1	45	6	8	31
Модуль 2				
Змістовний модуль 2. Основи охорони праці				
Тема 4. Управління охороною праці	8	2		6
Тема 5. Основи гігієни праці та виробничої санітарії	10	2	2	6
Тема 6. Основи виробничої безпеки	12	2	4	6
Тема 7. Електробезпека	8	2		6
Тема 8. Пожежна безпека	7	2		5
Разом за змістовим модулем 2	45	10	6	29
Усього годин за освітнім компонентом	90	16	14	60

* - згідно індивідуальної траєкторії навчання здобувача

5.ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

5.1. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Тема 1. Основні поняття та визначення безпеки життєдіяльності

Поняття небезпеки, небезпечних ситуацій. Поняття потенційної небезпеки. Класифікація небезпек. Характеристика небезпечних та шкідливих факторів. Ризик як оцінка небезпек.

Тема2. Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері та побуті

Шум, вібрація та захист від них.Випромінювання та захист від них.Іонізуючівипромінювання.Електромагнітнівипромінювання. Шкідливі речовини та захист від них. Хімічні та біологічні фактори небезпек.Психофізіологічні фактори небезпек.

Тема 3. Небезпеки, що ведуть до НС та заходи зниження їх наслідків.

Природні небезпеки.Техногенні небезпеки.Соціально-небезпечні небезпеки. Комбіновані небезпеки.Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Тема 4. Управління охороною праці.

Вступ. Управління охороною праці (ОП). Державний нагляд та громадський контроль за охороною праці. Служба охорони праці підприємства та її завдання. Навчання з охорони праці.

Тема 5. Основи гігієни праці та виробничої санітарії.

Мікроклімат виробничих приміщень. Освітлення виробничих приміщень. Вентиляція виробничих приміщень. Хімічні речовини та захист від них. Загальні санітарні вимоги до розміщення виробничих та допоміжних приміщень

Тема 6. Основи виробничої безпеки

Загальні положення про безпеку виробничих процесів. Небезпечні зони та захисні засоби. Сигналізація та знаки безпеки. Безпека при експлуатації енергосилового обладнання. Організація безпечної експлуатації електроустановок.

Тема 7. Електробезпека.

Поняття «електробезпека», «електротравма», «електротравматизм». Загальні відомості про змінний струм.Дія електричного струму на організм людини.Умови та небезпека ураження людини електричним струмом в мережі змінного струму з різними режимами нейтралі трансформатора.Системи заходів і засобів безпечної експлуатації електроустановок.Організаційні заходи захисту.Технічні заходи захисту.Захиснезаземлення.Захиснезанулення.Пристрій вирівнювання електричних потенціалів.Ізолюючі вставки.

Тема 8. Пожежна безпека.

Основні нормативні документи, що регламентують вимоги щодо пожежної безпеки. Основні поняття та визначення пожежної безпеки. Причини пожеж та вибухів на с.г. підприємствах. Пожежонебезпечні властивості матеріалів та речовин. Пожежовибухова небезпечність об'єктів. Система пожежного захисту. Система організаційно-технічних заходів. Пожежна сигналізація. Державний пожежний нагляд. Пожежна охорона:державна, відомча, сільська, добровільна. Пожежно-технічні комісії на підприємствах. Блискавкозахист.

5.2. ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (КУРС ЛЕКЦІЙ)

Денна форма навчання

№ з/п	Теми лекцій і перелік питань
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності – 6 год	
1.1	Основні поняття та визначення безпеки життєдіяльності (2 год) 1. Поняття небезпеки, небезпечних ситуацій. Поняття потенційної небезпеки. 2. Класифікація небезпек. Характеристика небезпечних та шкідливих факторів. 3. Ризик як оцінка небезпек.
1.2	Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері та побуті (2 год) 1. Шум, вібрація та захист від них. 2. Випромінювання та захист від них. 3. Іонізуючі випромінювання. 4. Електромагнітні випромінювання. 5. Шкідливі речовини та захист від них. Хімічні та біологічні фактори небезпек. 6. Психофізіологічні фактори небезпек.
1.3.	Небезпеки, що ведуть до НС та заходи зниження їх наслідків (2 год) 1. Природні небезпеки. 2. Техногенні небезпеки. 3. Соціально-небезпечні небезпеки. 4. Комбіновані небезпеки. 5. Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі.
Змістовий модуль 2. Основи охорони праці – 10 год	
2.1	Управління охороною праці (2 год) 1. Вступ. Управління охороною праці (ОП). 2. Державний нагляд та громадський контроль за ОП. 3. Служба ОП підприємства та її завдання. 4. Навчання з охорони праці.
2.2.	Основи гігієни праці та виробничої санітарії (2 год) 1. Мікроклімат виробничих приміщень. 2. Освітлення виробничих приміщень. 3. Вентиляція виробничих приміщень. 4. Хімічні речовини та захист від них. 5. Загальні санітарні вимоги до розміщення виробничих та допоміжних приміщень.
2.3.	Основи виробничої безпеки (2 год) 1. Загальні положення про безпеку виробничих процесів. 2. Небезпечні зони та захисні засоби. Сигналізація та знаки безпеки. 3. Безпека при експлуатації енергосилового обладнання. 4. Організація безпечної експлуатації електроустановок.
2.4.	Електробезпека (2 год) 1. Поняття «електробезпека», «електротравма», «електротравматизм». Загальні відомості про змінний струм. 2. Дія електричного струму на організм людини. 3. Умови та небезпека ураження людини електричним струмом в мережі змінного струму з різними режимами нейтралі трансформатора. 4. Системи заходів і засобів безпечної експлуатації електроустановок. 5. Організаційні заходи захисту. 6. Технічні заходи захисту. 7. Захисне заземлення. 8. Захисне занулення. 9. Пристрій вирівнювання електричних потенціалів. 10. Ізолюючі вставки.

2.5.	Пожежна безпека (2 год) 1.Основні нормативні документи, що регламентують вимоги щодо пожежної безпеки. Основні поняття та визначення пожежної безпеки. Причини пожеж та вибухів на с.г. підприємствах. 2.Пожежонебезпечні властивості матеріалів та речовин. 3.Пожежовибухова небезпечність об'єктів. Система пожежного захисту. 4.Система організаційно-технічних заходів. 5.Пожежна сигналізація. 6.Державний пожежний нагляд. Пожежна охорона:державна, відомча, сільська, добровільна. 7.Пожежно-технічні комісії на підприємствах. 8.Блискавкозахист.
-------------	---

5.3 ТЕМИ СЕМИНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності		
1	Тема: «Основні поняття та визначення безпеки життєдіяльності» Людина як біологічний та соціальний об'єкт. Ризик – як оцінка небезпек	2
2.	Тема: «Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері та побуті» Долікарська допомога	2
3.	Тема: «Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері та побуті». «Небезпеки, що ведуть до НС та заходи зниження їх наслідків»: Небезпеки у виробничій сфері та побуті. Небезпеки, що ведуть до НС. БЖД в умовах НС. Модульна контрольна робота № 1	2
Змістовий модуль 2. Основи охорони праці		
4.	Тема: «Основи гігієни праці та виробничої санітарії» Дослідження мікрокліматичних умов виробничих приміщень. Дослідження освітленості виробничих приміщень.	2
5.	Тема: «Основи гігієни праці та виробничої санітарії» Дослідження запиленості та загазованості повітря виробничих приміщень. Розрахунок вентиляції виробничих приміщень.	2
6.	Тема: «Основи гігієни праці та виробничої санітарії» Вивчення та вибір засобів індивідуального захисту органів дихання.	2
7.	Тема: «Електробезпека» Тема: « Пожежна безпека» Дослідження електробезпеки мереж змінного струму. Вивчення вогнегасних речовин та первинних засобів гасіння пожеж. Блискавкозахист. Модульна контрольна робота № 2	2
	Разом годин за семестр	14

5.4. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ теми	Назва теми (питання)	Кількість годин
		денна
Змістовий модуль 1.Безпека життєдіяльності		
1	Профілактика шкідливих звичок, запобігання та профілактика ВІЛ, СНІДу та інших хвороб.	2
2	Харчові добавки та їх вплив на здоров'я людини. Біодобавки та їх роль у харчуванні.	2
3	Людина як біологічний та соціальний об'єкт.	2
4	Середовище життєдіяльності людини, його небезпечні та шкідливі виробничі фактори та принцип їх нормування.	2
5	Природне середовище. Соціально-політичне середовище. Техногенне середовище (техносфера).	2
6	Вплив діяльності людини на навколишнє середовище. Біологічно-небезпечні фактори та захист від них.	2
7	Стресове навантаження людини. Виробничий стрес. Забезпечення психологічної та соціальної безпеки людини.	2
8	Причини виникнення та класифікація НС. Запобігання виникненню НС. Організація ліквідації виникнення НС.	2
9	Карантин та інші санітарно-профілактичні заходи. Організація життєзабезпечення населення в НС.	2
10	Менеджмент безпеки. Ідентифікація небезпек. БЖД в умовах НС.	2
11	Причини виникнення та класифікація НС. Запобігання виникненню НС.	2
12	Пункти управління надзвичайних ситуацій. Організація ліквідації наслідків НС. Рятувальні та інші невідкладні роботи.	3
13	Карантинні та інші санітарно-протиепідемічні заходи. Взаємодія з державними та громадськими органами захисту.	3
14	Правове забезпечення та управління безпекою життєдіяльності. Системний аналіз у БЖД	3
Змістовий модуль 2. Основи охорони праці		
15	Аналіз, профілактика травматизму та професійної захворюваності на виробництві.	2
16	Нормування робочого часу та відпочинку.	2
17	Навчання з охорони праці. Розслідування та облік НВ на виробництві.	2
18	Відшкодування збитків потерпілим при НВ на виробництві. Відповідальність за невиконання вимог з охорони праці.	2
19	Нормативно - правові акти з охорони праці	2
20	Вимоги до розміщення виробничого і офісного обладнання та організації робочих місць.	2
21	Атестація робочих місць за умовами праці. Регулювання охорони праці в колективному договорі.	2
22	Знаки безпеки Запобіжні та блокуючі пристрої	2

23	Обов'язки керівників виробничих дільниць з питань охорони праці. Охорона праці жінок та молоді.	2
24	Аналіз, профілактика травматизму та професійної захворюваності на виробництві.	2
25	Технічні заходи безпечної експлуатації електроустановок в аварійних режимах.	2
26	Обов'язки керівника об'єкту з питань пожежної безпеки.	2
27	Директиви ЄС і Конвенції МОП з охорони праці та ступінь впровадження їх в Україні.	3
Разом		60

5.5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання є формою індивідуально-консультативної роботи викладача зі здобувачами, яка здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи.

Орієнтовний перелік індивідуальних завдань для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Загальна оцінка небезпек.
2. Психіка людини і БЖД.
3. Роль біоритмів у забезпеченні життєдіяльності людини.
4. Вплив негативних факторів на здоров'я людини.
5. Біологічні фактори небезпек.
6. Фактори, що впливають на продуктивність праці.
7. Природно-техногенні небезпеки.
8. Природно-соціальні небезпеки.
9. Небезпеки в сучасному урбанізованому середовищі.
10. Характеристика «Єдиної державної системи запобігання надзвичайних ситуацій і реагування на них».
11. Режими функціонування «Єдиної державної системи запобігання надзвичайних ситуацій і реагування на них».
12. Система оповіщення про надзвичайні ситуації (НС).
13. Оперативне управління за умовами НС. Пункти управління НС.
14. Організація життєзабезпечення населення в умовах НС.
15. Втрата свідомості, непритомність, шок: ознаки, допомога.
16. Штучне дихання, зовнішній масаж серця: способи, їх характеристика, правила допомоги.
17. Кровотечі: ознаки, допомога.
18. Вивихи, розтягування і розриви зв'язок, переломи кісток: допомога.
19. Отруєння: ознаки, допомога.
20. Професійні захворювання та їх вплив на економічні показники підприємства.
21. Причини виникнення пожеж у побуті та аналіз їх наслідків.
22. Причини виникнення нервово-психологічних травм у дітей середнього шкільного віку.
23. Аналіз пожеж, вибухів та травм від них у сучасний час.
24. Екологічна ситуація в Україні.

25. Сучасна епоха – це епоха бурхливого розвитку науки і техніки.
26. Побутовий травматизм та шляхи його профілактики
27. Отруєння у побуті
28. Розслідування та приховування нещасних випадків на підприємствах України та АПК
29. Комплексна профілактика професійних захворювань шкіри
30. Проблеми професійних захворювань на підприємствах України
31. Аналіз стану професійного травматизму на території України
32. Аналіз найбільш травмонебезпечних галузей і виробничих процесів у господарствах та підприємствах України.
33. Статистичний аналіз виробничого травматизму в Україні по областях і різним галузям виробництва.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання – це способи спільної роботи викладача і здобувачів, спрямовані на засвоєння теоретичних знань, придбання практичних навичок і умінь, розвиток у них пізнавальних здібностей, формування високих моральних, ділових та професійних якостей.

Основними методами досягнення навчальних цілей є:

- проведення оглядових та проблемних лекцій. Вивчення лекційного матеріалу дасть змогу здобувачам придбати теоретичні знання з питань безпеки життєдіяльності населення, а також загальних проблем сучасного світу у напрямку охорони праці;

- участі в семінарських заняттях. Вирішення практичних завдань формує вміння і навички прикладного застосування теоретичних знань та передбачає рішення задач, розгляд ситуацій з проблем питань безпеки праці на виробництві, виробничої санітарії, електробезпеки, пожежної безпеки, дій у виникненні надзвичайних ситуацій;

Вивчення курсу передбачає самостійне опрацювання здобувачами комплексу основної і додаткової наукової літератури, періодичних видань, інформаційних ресурсів.

Під час проведення лекційних і семінарських занять з освітнього компонента «Безпека життєдіяльності фахівця з основами охорони праці» застосовують словесні, інноваційні, наочні та практичні методи навчання.

Найбільш часто на лекціях використовується пояснювально-інформативний метод з елементами проблемного підходу. Лекційний курс ведеться з використання мультимедійної техніки, що дозволяє демонструвати основні таблиці, фотографії, схеми, що розкривають зміст конкретної теми.

Проведення семінарських занять передбачає використання всієї системи прийомів, які дозволяють розвивати творче мислення здобувачів, вміння аргументовано відстоювати свою позицію, формулювати чітку логіку мислення – це дискусії щодозапропонованих для обговорення питань, що виходять за межі лекційного матеріалу, надання пріоритету питанням, які відведені для самостійного вивчення. При проведенні семінарських занять з освітнього компонента «Безпека життєдіяльності фахівця з основами охорони праці» застосовують словесні (бесіда, пояснення, розповідь, дискусія), інноваційні (мозковий штурм, робота в групах, метод презентації), наочні (ілюстрація,

демонстрація). Відповідність програмних результатів та методів навчання зазначено у табл. 1.

Таблиця 1

Відповідність програмних результатів та методів навчання

Результати навчання	Методи навчання
РН 12. Знати правила та законодавчі нормативні акти щодо нагляду і контролю виробництва, зберігання, транспортування та реалізації продукції тваринного і рослинного походження.	Методи аналізу, синтезу, моделювання, порівняння, індукції і дедукції, бесіда, пояснення, розповідь, дискусія
РН 15. Знати правила зберігання різних фармацевтичних засобів та біопрепаратів, шляхів їх ентерального чи парентерального застосування, розуміти механізм їх дії, взаємодії та комплексної дії на організм тварин.	Лекції, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальні завдання, індивідуальні консультації. Розповідь, бесіда, дискусія з проблемних питань, демонстрація мультимедійних презентацій, самостійна побудова логічних схем, узагальнення наукових та інших інформаційних джерел, написання наукового тексту, аналіз інформації з друкованих та електронних джерел, методологія пошуку інформації у наукових та бібліотечних базах.
РН 16. Знати принципи та методи маркетингу і менеджменту ветеринарних засобів і послуг у ветеринарній медицині.	Розповідь, бесіда, дискусія з проблемних питань, демонстрація мультимедійних презентацій, самостійна побудова логічних схем, узагальнення наукових та інших інформаційних джерел, написання наукового тексту, аналіз інформації з друкованих та електронних джерел, методологія пошуку інформації у наукових та бібліотечних базах.
РН 17. Знати правила та вимоги біобезпеки, біоетики та добробуту тварин	Методи аналізу, синтезу, моделювання, порівняння, індукції і дедукції, мозковий штурм, метод презентації

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти з освітнього компонента «Біофізика» здійснюється у формі поточного, модульного (рубіжного) та підсумкового контролів, які передбачені «Положенням про систему оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом ректора ОДАУ № 106-заг від 30.04.2025 року.

Якість засвоєння змісту освітнього компоненту (незалежно від форми контролю) в Університеті **оцінюється** за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу (чотирибальну – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» чи вербальну – «зараховано», «не зараховано») та шкалу ЄКТС згідно з таблицею 2.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання наведена в таблиці 3.

Реалізація основних завдань оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти в Університеті досягається системними підходами до оцінювання та комплексністю застосування різних видів контролю.

Поточний контроль – це оцінка роботи здобувачів вищої освіти за всіма видами аудиторних занять (лекції, семінарські, практичні, лабораторні заняття) та самостійної роботи, яка відображає навчальні досягнення здобувачів в освоєнні програмного матеріалу освітнього компонента. Форму проведення поточного контролю під час навчальних занять визначає викладач.

Модульний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в кінці кожного навчального модуля (змістовного). Основні завдання модульного контролю полягають у підвищенні мотивації здобувачів вищої освіти до опанування навчального матеріалу, активізації спільної систематичної роботи викладачів і здобувачів вищої освіти упродовж семестру, а також в удосконаленні рівня організації освітнього процесу в Університеті.

Змістовний модуль (модуль) - запланована сукупність тем, що реалізується відповідними формами навчального процесу та підлягає модульному контролю. Модульний контроль проводиться за розкладом аудиторних занять у формі за рішенням кафедри. До модульного контролю допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали індивідуальний навчальний план, тобто передбачені в конкретному змістовому модулі всі види навчальної роботи. Бал за модуль розраховується з урахуванням балів за поточний контроль і модульну контрольну роботу. Оцінювання поточного та модульного контролів здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS (табл.2).

Здобувач вищої освіти, який не брав участь у виконанні всіх видів робіт, передбачених робочою програмою або не склав модульний контроль, має право на його відпрацювання, відповідно до графіку відпрацювань, затвердженого кафедрою фізіології, патофізіології та біохімії.

З метою підвищення мотивації до систематичної активної роботи протягом усього періоду навчання за відповідним освітнім рівнем вищої освіти, переорієнтацію їхніх цілей з отримання позитивної оцінки на формування стійких знань, умінь та навичок; систематизації знань та активне їх засвоєння

упродовж навчального року; подолання елементів суб'єктивізму під час оцінювання знань в Університеті передбачена накопичувальна система оцінювання знань здобувачів вищої освіти. Розрахунок балів за поточний контроль та заохочувальні види робіт визначаються кафедрою та робочою програмою.

За накопичувальною системою підсумкова оцінка в балах з освітнього компонента розраховується як сума балів отриманих здобувачем вищої освіти за змістові модулі, відвідування на заняттях та за додаткові види робіт з компоненту (активна участь в роботі наукового гуртка кафедри, підготовка реферату і виступ з ним на семінарі, конференції і т. і., доповідь на науковій студентській конференції, призове місце в олімпіаді, підготовка наукової публікації, виконання індивідуального завдання, участь у вдосконаленні навчально-методичної бази кафедри тощо) (табл. 4.).

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90 - 100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82 - 89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74 - 81	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			

64 - 73	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60 - 63	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно- продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Підсумковий контроль – інтегроване оцінювання результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах за національною шкалою і шкалою ЄКТС, яке включає семестровий контроль та атестацію здобувача.

Таблиця 4

Оцінювання освітнього компонента (від 0 до 100 балів)

Бал за модулі (змістовні модулі) (всього 0-90)	Бал за відвідування (всього 0-5)	Бал заохочувальний (всього – 0-5)
Модуль 1	0-10% пропусків – 5 балів	доповідь на науковій студентській конференції
Модуль 2	10%-20% пропусків – 4 бали	активна участь в роботі наукового гуртка кафедри
.....	20%-40% пропусків – 3 бали	підготовка реферату і виступ з ним на семінарі, конференції і т. п.
	40%-60% пропусків – 2 бали	призове місце в олімпіаді
	60%-80% пропусків – 1 бал	підготовка наукової публікації
	більше 80% пропусків – 0 балів	виконання індивідуального завдання участь у вдосконаленні навчально-методичної бази кафедри

Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу освітнього компонента становить 100 балів (табл. 5):

- модульний контроль – до 90 балів,
- бал за відвідування на заняттях – до 5 балів,
- бал за додаткові види робіт з вивчення освітнього компонента до 5 балів.

Таблиця 5

Оцінювання освітнього компонента

Бал за змістовні модулі (Бзм)										Сума		
Бал за модулі (змістовні модулі) (всього 0-90)					Бал за відвідування (всього 0-5)		Бал заохочувальний (всього 0-5)					
Змістовний модуль 1 (ЗМ 1)					Змістовний модуль 2 (ЗМ 2)					0-5	0-5	100
Поточний контроль - 45					Поточний контроль - 45							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9				
9	9	9	9	9	11	12	11	11				
Модульний контроль - 45					Модульний контроль - 45							
Бзм = (ЗМ 1 + ЗМ 2) : 2												

* T1,T2,T3.....- теми змістовного модуля

Відповідно до «Положення про систему оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом ректора ОДАУ № 106-заг від 30.04.2025

року, здобувач вищої освіти має право на автоматичне зарахування відповідних балів за освітній компонент, підвищити оцінку з освітнього компонента, право на перескладання підсумкового контролю з освітнього компонента.

У випадках конфліктної ситуації за мотивованою заявою здобувача вищої освіти чи викладача, деканом факультету/директором інституту створюється комісія для приймання підсумкового контролю, до якої входять завідувач кафедри (провідний викладач) і викладачі відповідної кафедри, представники деканату та органу студентського самоврядування.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

По розділу 1. Модуль «Безпека життєдіяльності»

8.1.1. Перелік стендів

1. Класифікація надзвичайних ситуацій
2. Основні завдання системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації (НС)
3. Дії населення при аваріях і катастрофах
4. Життєдіяльність
5. Долікарська допомога
6. Оповіщення і стихійні лиха
7. Аварія, пожежа і захист від НС
8. Сфера та категорії забезпечення безпеки

8.1.2. Перелік схем, плакатів

1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Ризик, як оцінка небезпек.
2. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.
3. Технологічні небезпеки та їхні наслідки. Типологія аварій на потенційно-небезпечних об'єктах.
4. Небезпеки, що ведуть до надзвичайних ситуацій (НС) та заходи зниження їх наслідків.
5. БЖД в умовах надзвичайних ситуацій. Менеджмент безпеки.
6. Управління силами та засобами об'єктів господарювання під час НС.
7. ГДК шкідливих речовин.
8. Соціальні спільноти та типи діяльності.
9. Основні групи небезпек.
10. Фактори, що впливають на продуктивність праці.
11. Стан травматизму в Україні.
12. Основні групи небезпек та шкідливих факторів.
13. Електромагнітні поля та випромінювання.
14. Оцінка ризику небезпек.

15. Визначення прийнятого ризику.
16. Риси особистості.
17. Рівні ймовірності небезпеки.
18. Сфери та категорії забезпечення безпеки.

8.1.3. Перелік слайдів

1. ЗІЗОД
2. Респіратори
3. призначення патронів респіраторів
4. Промисловий фільтруючий протигаз

8.1.4. Перелік відеофільмів

1. Відеофільм «ЧАЕС і Хіросіма».
2. Відеофільм «Медичні засоби захисту».
3. Відеофільм «Осередки ураження при використанні ядерної, хімічної і біологічної зброї».
4. Відеофільм «Радіаційний спецназ».
5. Відеофільм «Рятувальні роботи в осередку ядерного ураження».
6. Відеофільм «Захист населення від ЗМУ».
7. Відеофільм «Основи ЦЗ».
8. Відеофільм «Захист населення».

8.1.5. Перелік наочних посібників

1. ЗІЗОД
2. Метеорологічні прилади
3. Прилад для визначення запиленості повітря «ЕР-30»
4. Прилад для визначення загазованості повітря «УГ-2»
5. Прилад для визначення освітленості виробничих приміщень «Люксометр»

8.1.6. Перелік технічних засобів навчання

- Переносний комплекс ТЗН на основі комп'ютера і мультимедійного проектора.
- Пересувний комплекс ТЗН на основі телевізора, відеомагнітофона, DVD .
- Стаціонарний комплекс ТЗН на основі комп'ютера (517 аудиторія) .
- Світлопроекційні апарати (Леті, Протон).

8.1.7. Тести (додаються)

По розділу 2. Модуль «Основи охорони праці»

8.2.1. Перелік стендів (601 аудиторія)

1. Норми освітленості.
2. Дослідження мікрокліматичних умов
3. Дослідження запиленості повітря (електроаспіратор)
4. Дослідження загазованості повітря.

5. Електробезпека.
6. Розрахунок вентиляції.
7. Розрахунок природного освітлення.
8. Розрахунок запасів води.
9. Класифікація ЗІЗОД,

• **В 605 аудиторії**

1. Основні напрямки роботи з охорони праці.
2. Стан виробничого травматизму.
3. Соціально-економічні наслідки виробничого травматизму.
4. Електробезпека.
5. Класифікація ЗІЗОД.
6. Види та характеристика ЗІЗОД.
7. Пожежна безпека при збиранні врожаю.
8. Безпека праці з ПК.

8.2.2. Перелік схем, плакатів (601, 605 аудиторії)

1. ЗІЗОД
2. Пожежна безпека
3. Нагляд та контроль за станом охорони праці
4. Блискавкозахист
5. Електробезпека

8.2.3. Перелік слайдів

1. ЗІЗОД
2. Респіратори
3. Призначення патронів респіраторів
4. Промисловий фільтруючий протигаз
5. Ізольюючий шланговий протигаз
6. Класи умов праці

8.2.4. Перелік відеофільмів

1. Відеофільм “Охорона праці в сільському господарстві”.
1. Відеофільм «Пожежна безпека».
2. Відеофільм «Електробезпека».

8.2.5. Перелік наочних посібників

1. Засоби пожежогасіння і забезпечення безпеки.
1. ЗІЗОД.
2. Метеорологічні прилади.
3. Прилад для визначення запиленості повітря “ЕР-30”.
4. Прилад для визначення загазованості повітря “УГ-2”.
5. Прилад для визначення освітлення виробничих приміщень “Люксметр”.
6. Засоби безпечного обслуговування тварин.

8.2.6. Перелік технічних засобів навчання

1. Пересувний комплекс ТЗН на основі телевізора, відеомагнітофона, DVD.
2. Світлопроекційна апаратура.
3. Пересувний комплекс ТЗН на основі ПК (517 аудиторія).
4. Переносний комплекс ТЗН на основі комп'ютера і мультимедійного проектора.
5. Світлопроекційні апарати (Леті, Протон).

8.2.7. Тести (додаються)

8.3. Методичні рекомендації

1. Сакун. М. М., Москалюк І. В. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Безпека життєдіяльності фахівця з основами охорони праці». – Одеса:ОДАУ, 2022. 54 с.
- 2.Москалюк І. В. Методичні рекомендації «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці». Навчально-методичний комплекс. /М. М. Сакун, І. В. Москалюк, В. Ф. Нагорнюк/ За редакцією Сакуна М. М.. - Одеса: Видавництво «ВМВ», 2017. 434с.
3. Москалюк І. В, Сакун М. М. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для підготовки фахівців ОКР «бакалавр» зі всіх спеціальностей – Одеса: ОДАУ, 2023. 44с.
- 4.Сакун М. М., Москалюк І. В.. Методичні вказівки до практичних робіт з дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для підготовки фахівців ОКР «бакалавр» зі всіх спеціальностей – Одеса: ОДАУ, 2023. 44с

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Рекомендована література до модуля 1

Базова

1. Конспект лекцій та питання для самостійного вивчення: навчальний посібник «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» / Москалюк І. В., Осадчук П. І., Пуріч В. М., Москалюк А. Ю. Одеса: ОДАУ, ТЕС, 2019. 216 с.
2. СакунМ. М., МоскалюкІ. В., НагорнюкВ. Ф.Безпека життєдіяльності та основи охорони праці: навчально-методичний комплекс. Одеса: Видавництво «ВМВ», 2017. 434с.

Допоміжна

1. Запорожець О. Безпека життєдіяльності: підручник. Київ: Видавничий центр навчальної літератури, 2019. 448 с.
2. Запорожець О. І. Основи охорони праці. Друге видання. життєдіяльності: підручник затверджений МОН України. Київ: Видавничий центр навчальної літератури, 2020. 264 с.

Рекомендована література до модуля 2

Базова

1. Конспект лекцій та питання для самостійного вивчення: навчальний посібник «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» / Москалюк І. В., Осадчук П. І., Пуріч В. М., Москалюк А. Ю. Одеса: ОДАУ, ТЕС, 2019. 216 с.
2. Сакун М. М., Москалюк І. В., Нагорнюк В. Ф. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці: навчально-методичний комплекс. Одеса: Видавництво «ВМВ», 2017. 434с.
3. Сакун М. М., Москалюк І. В. Основи охорони праці: навчально-методичний посібник. Херсон: «Южполиграфсервис», 2013. 67 с.
4. Сакун М. М., Москалюк І. В. Основи охорони праці: навчально-методичний посібник. Одеса: ОДАУ. Кафедра безпеки життєдіяльності, «Видавництво ВМВ», 2010. 160 с.

Допоміжна

3. Вахонєва Т. Основи охорони праці в Україні: навчальний посібник. Київ: Дакор, 2019. 508 с.
4. Жидецький В. Ц., Джигирей В. С. Мельников О. В. Основи охорони праці: підручник. 5-те вид., доповнене. Львів: Афіша, 2000. 350 с.
5. Сакун М. М., Столярова Т. В. Інформаційний пакет методичних матеріалів до першого модуля. Одеса: ОДАУ, 2021. 40 с.
6. Сакун М. М., Столярова Т. В. Інформаційний пакет методичних матеріалів до другого модуля. Одеса: ОДАУ, 2021. 45 с.

Періодичні видання

Вісник національного технічного університету «ХПІ»
Науковий журнал «ScienceRise»
Журнал «Охорона праці і пожежна безпека»
Журнал «Охорона праці, безпека, екологія»
Журнал «Цивільний захист і техногенна безпека».

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Для забезпечення самостійної роботи здобувачів з освітнього компонента «Безпека життєдіяльності фахівця з основами охорони праці» є такі інформаційні ресурси:

1. В бібліотеці Університету в паперовому варіанті є в повному обсязі вся методична література.
2. В комп'ютерному залі бібліотеки Університету в електронному виді є в повному обсязі вся методична література.
3. На сайті на платформі Moodle в електронному виді є в повному обсязі вся методична література.
4. На секції БЖД функціонує комп'ютерний клас №601 (10 комп'ютерів).
5. Запорожець О. Безпека життєдіяльності: підручник. Київ: Видавничий центр навчальної літератури, 2019. 448 с.
6. Вахонєва Т. Основи охорони праці в Україні: навчальний посібник. Київ: Дакор, 2019. 508 с.
7. Запорожець О. І. Основи охорони праці. Друге видання. життєдіяльності: підручник затверджений МОН України. Київ: Видавничий центр навчальної літератури, 2020. 264 с.
8. Гігієна праці: навчальний посібник. / Ю.І. Кундієв та інш. Київ: ВСВ «МЕДИЦИНА», 2011. 224 с. : URL: <http://opb.org.ua/2334/>
9. Маленький В. П. Професійні захворювання: навчальний посібник для ВМНЗ ІVр.а. Вінниця: Нова книга, 2015. 336 с.
10. Ткачук К. Н., Зацарний В. В., Жидецький В.Ц. Охорона праці та промислова безпека: навчальний посібник. Київ: Либра, 2010. 558 с.
11. Ізгородин В. А.. Охорона праці на підприємстві: практичний посібник з розробки та веденні документації. Вінниця: ФОРТ, 2019. 480 с.
12. Лисенко О., Лебедев Д.. Забезпечення охорони здоров'я та безпеки праці за ISO 45001: практичний посібник. Київ: ТЕХ МЕДІА ГРУП, 2020. 276с.
13. Охорона праці в галузі /Атаманчук П. С., Мендерецький В. В., Панчук О. П., Білик Р. М. Київ: Видавничий центр навчальної літератури, 2019. 322 с.
14. Войналович О. В., Марчишина Є. І., Білько Т. О.. Охорона праці в сільському господарстві: навчальний посібник. Київ: Видавничий центр навчальної літератури, 2019. 691 с.

• Іноземні сайти:

- URL: nauka.kushnir.mk.ua/p=74075 – досвід зарубіжних країн у реалізації заходів з охорони праці;

- URL:<https://www.sop.com.ua/.../371-qqq-17-m5-12-05-2017-org>. - охорона праці в Німеччині;
- URL:https://pidruchniki.com/19110522/politologiya/strategiyi_natsionalnoyi_bezpeki_zarubizhnih_krayin - стратегії національної безпеки зарубіжних країн;
- URL:https://stud.com.ua/67797/pravo/zahodi_bezpeki - кримінальне право зарубіжних країн;
- URL:http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2015/33.pdf - зарубіжний досвід організації системи цивільного захисту.

•Українські сайти:

- URL:<http://www.ialp.org.ua/> - сайт міжнародної академії безпеки життєдіяльності;
- URL:<http://www.dsns.gov.ua/> - державна служба України з надзвичайних ситуацій;
- URL:<http://ohrantruda.com/forum/topic/1943-top-10-korisnikh-saitv-z-bezpeki-ta-okhoroni-pratc/> - центр охорони праці. Український форум;
- URL:<http://otipb.at.ua/dir/> - охорона праці та пожежна безпека в Україні;
- URL:<http://ohoronapraci.kiev.ua/> - журна «Охорона праці»;
- URL:<https://www.sop.com.ua/> - служба охорони праці – портал для спеціалістів з охорони праці;
- URL:<http://ndiop.kiev.ua/> - національний науково-дослідний університет промислової безпеки та охорони праці;
- URL:<http://www.horting.org.ua/node/888> - Охорона праці в Україні;
- URL:<https://pns.hneu.edu.ua/mod/url/view.php?id=69531> - Сайт "Охорона праці та пожежна безпека в Україні";
- URL:<http://opcb.kpi.ua/?lang=RU> - проблеми охорони праці, промислової безпеки та цивільного захисту;
- URL:<http://www.dsns.gov.ua/ua/Ostanni-novini/> - останні новини державної служби України з надзвичайних ситуацій;
- URL:<http://www.krm.gov.ua/article/view/151> управління з питань цивільного захисту.